

Straffen hadde blitt
siden blir inn budde

trafferentene gjør ham

lømmeren tok halve

Mange blir overkjørt

ikk kroner 0,- uthetalt

ler gikk løsningen rett

Skattesystemet har et

olititopp angriper

lømmeren tok hele

De har funnet smutthu

Vi vil ha full

Vi vil ha full

lyktet fra kjenneren

Mamma døde med

Folk er rødde for å

NAV gir ikke ordentlig

tår klar til å hjelpe

ijeld tok livet av henne

Politikørne ser ikke

jelden gjør ham til

De er ikke interessert

ar ettergitt 145

o trenger en

Det offentlige er umuli

ian kan slette gjelden

00.000 gjeldskrav satt

Noen kommuner gir

Alle skal få hjelp

- Grøndere blir sett på som tyver og kjeltringer

- De har blitt sett på som svindlere og millionærer

Kampen mot statlig gjeldshelvete

Kampen mot statlig gjeldshelvete

Av Kjetil Mæland
Mediehuset Nettavisen
Pb 9386 Grønland
0135 OSLO
Tlf Nettavisen: 2106010
Mobil Mæland: 93664455

LISTE OVER ARTIKLER:

Samtlige artikler er publisert på www.nettavisen.no mellom 6. Mars 2011 og 15. Januar 2012. Html-adressene er hyperlenket til artiklene i Nettavisen. Artikkelnumrene i metoderapporten er også hyperlenket til artiklene i Nettavisen.

1. 6. mars 2011: Kemneren tok halve pensjonen <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3102314.ece>
2. 6. mars 2011: Mange blir overkjørt i åreis <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3104605.ece>
3. 9. mars 2011: Flyktet fra kemneren <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3106254.ece>
4. 10. mars 2011: - For staten er du en skurk hvis du får problemer <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3107014.ece>
5. 17. mars 2011: Fikk 0,- kroner utbetalt etter gjeldstrekk <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3111006.ece>
6. 18. mars 2011: Slik blir de ribbet av staten <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3111237.ece>
7. 22. mars 2011: Strafferenter gjør ham til hytteboer <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3110282.ece>
8. 30. mars 2011: Jeg skylder nå 3 millioner <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3120077.ece>
9. 31. mars 2011: Dette trakk NAV <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3120894.ece>
10. 31. mars 2011: Systemet driver folk inn i gjeld <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3121873.ece>
11. 1. april 2011: Polititopp angriper «Statlige inkassobyråer» <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3122597.ece>
12. 1. april 2011: Slik vil staten unngå å bryte loven <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3120876.ece>
13. 13. april 2011: Straffen hadde blitt mindre hvis jeg hadde skutt noen <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3130121.ece>
14. 15. april 2011: Her gikk løsningen rett i søpla <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3130686.ece>
15. 19. april 2011: Slik redder han deg ut av gjeldskrise <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3133784.ece>
16. 21. mai 2011: Kemneren tok hele omsetningen <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3153160.ece>
17. 22. mai 2011: De har funnet et smutthull for å ta ham hardere <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3153950.ece>
18. 26. mai 2011: – Vi legger oss flate <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3156810.ece>
19. 27. mai 2011: Skattesystemet har et rettsikkerhetsproblem <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3155571.ece>
20. 28. mai 2011: Vil ha full gjennomgang av rettsikkerheten <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3143339.ece>
21. 15. juni 2011: Mamma døde med inkassovarsel i hånda <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3150834.ece>
22. 15. juni 2011: Folk er redde for å snakke om gjeld <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3161880.ece>
23. 16. juni 2011: - NAV gir ikke ordentlig hjelp <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3171682.ece>
24. 18. juni 2011: Står klar til å hjelpe gjeldsofre <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3172490.ece>
25. 1. juli 2011: Gjeld tok livet av hennes klienter <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3179307.ece>
26. 4. juli 2011: - Politikerne ser ikke alvorret <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3179833.ece>
27. 2. august 2011: Gjelden gjør ham til selvmordskandidat <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3180698.ece>
28. 3. august 2011: - De er ikke interessert <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3181321.ece>
29. 5. august 2011: De trenger en gjeldsordning de ikke kan få <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3200685.ece>
30. 11. august 2011: - Har ettergitt 145 millioner i gjeld <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3200644.ece>
31. 11. august 2011: - Det offentlige er umulig å forhandle med <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3204636.ece>
32. 12. august 2011: 500.000 gjeldskrav på vent <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3206754.ece>
33. 15. august 2011: Han kan slette gjelden din <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3187849.ece>
34. 23. august 2011: - Noen kommuner gir blaffen <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3210319.ece>
35. 23. august 2011: - Alle skal få hjelp <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3211695.ece>
36. august 2011: - Grundere blir sett på som tyver og kjeltringer <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3215889.ece>
37. september 2011: De har blitt sett på som svindlere og millionærer <http://www.nettavisen.no/nyheter/valg2011/article3222278.ece>
38. 16. desember 2011: - Jeg har flyttet fra gutterommet og fått familie <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3293946.ece>
39. 15. januar 2012: Foreslår å kveste kemnerne <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3308154.ece>

1. INNLEDNING

Hva får noen til å gå til rettssak mot kemneren?

Spørsmålet stilte vi i Nettavisens redaksjon i slutten av februar 2011. Bakgrunnen var en dom i Oslo tingrett. En mann hadde gått til rettssak mot Oslo kemnerkontor og vunnet. For Nettavisen virket dette som en Davids kamp mot Goliat, og vi ville vite hva som får folk til å gå gjennom så mye slit for å gjøre rett av urett, og hvilken urett er det egentlig kemneren kan gjøre?

I den første saken inviterte vi leserne til å sende inn tips hvis de hadde problemer med kemneren. Kanskje kunne dette gi nye saker, tenkte vi.

Og det gjorde det. 148 e-poster har vi fått i denne saken. Noen kan du lese i denne rapporten. Mange av dem vitner om liv i fortvilelse over en økonomi, og en offentlig innkreving, som har ødelagt deres liv. For disse finnes ingen soningstid for feilene de eventuelt har begått. For mange finnes heller ingen rehabilitering. Det sosialdemokratiske system, som i ånden skal ta vare på de svake i samfunnet, har dømt disse menneskene til et liv i fattigdom.

Mens Jens Stoltenberg og resten av det politiske Norge manet til samhold etter 22. juli 2011, fortalte Rune i Nettavisen hvordan byråkratiet hadde drevet ham til randen av selvmord.

«Kampen mot statlig gjeldshelvete» er en artikkelserie der lengre artikler om menneskelige tragedier i kjølvannet av økonomisk ruin, kombineres med avsløringer om hvordan statlige instanser bryter loven for å drive inn penger til staten. Lovbruddene skjer som en konsekvens av dårlig samordning, men også fordi enkelte embedsmenn misbruker maktmidlene de rår over, og fordi massebyråkratiet ikke er skapt for rettssikkerhet.

Så langt har jeg skrevet 39 artikler som etter hvert har fått fellestittelen «Kampen mot statlig gjeldshelvete». Navnet kommer fra en Facebook-community som jeg opprettet sommeren 2011.

Gjennom denne FB-siden har Nettavisen forpliktet seg til å skrive om disse sakene til Stortinget har endret lover og regler slik at de mange gjeldsofre i Norge skal få en mulighet til å komme videre.

Vi har påpekt statlige lovbrudd og fått eksperter og sentrale personer til å uttale seg om feil ved systemet. Høyre har fremlagt et lovforslag med henvisning blant annet til våre artikler, men også sentrale politikere blant de rødgrønne har innrømmet at ikke alt er som det skal i måten Norge håndterer gjeldsrammede på.

2.1 SNØBALLEN BEGYNTE Å RULLE

[Artikkel 1](#) handlet om en mann som saksøkte Oslo kemnerkontor fordi han mente at kemneren tok for mye av inntekten hans. Mannen vant i retten. Saken satte søkelyset på alle de som ikke har råd til å gå rettens vei, men som aksepterer urimelig høye trekk.

I [artikkel 2](#) fortalte leder Bengt Scheldt i Gjeldsofferalliansen at mange mennesker tror at myndighetenes utleggstrekk alltid er riktige, og at de ikke klager selv om trekkene ofte er ulovlig høye. Han fortalte at ulike trekkinstanser bruker høyst ulike satser for livsopphold. En liste over ulike satser landet rundt viste hvordan folk i Oslo måtte greie seg med 6500 kroner mens skyldnere i samme situasjon fikk beholde over 10.000 kroner i andre kommuner. Scheldt sa at Gjeldsofferalliansen i flere år hadde kjempet for én lik sats for alle namsmenn og særnamsmenn.

Under arbeidet med den første artikkelen forsøkte vi å komme i kontakt med den pensjonerte legen som hadde gått til sak mot staten.

Det gikk ikke. Derfor forsøkte vi å komme i kontakt med lesere som hadde lignende problemer. I stedet for å legge inn en vanlig tipslenke skrev vi direkte til leseren. **«Har du havnet i trøbbel med kemneren og har et godt nyhetstips? Kontakt Nettavisen på vaktsjef@nettavisen.no».**

Disse to artiklene ga oss noen tips.

[Artikkel 3](#) var et intervju og et ansikt. En subjektiv historie fra Stein Audun Riksaasen som flyktet fra norske skattemyndigheter og bosatte seg i Sør-Amerika. Vårt mål var ikke å utrede hvem som hadde rett og galt i hans sak, men å fortelle leserne hvor ille det kan gå med mennesker som får problemer med kemneren.

Denne artikkelen utløste et skred av tips fra personer som mente de var lignet feil, og som hadde forsøkt å kjempe imot skattemyndighetene.

«Føler meg totalt rettsløs, og en som skal «tas» for alt de kan ta meg for. Jeg er blitt en «kjeltring» uten å begått annen kriminalitet enn å ha en regnskapsfører som ble syk», skrev en.

«Leste med stor interesse artikler i Nettavisen på søndag og i dag om kemneres opptreden i forhold til mennesker som har havnet i den ulykksalige situasjon at de har kommet på etterskudd med skatt og avgifter. Min sak har flere sider: Jeg er presset fra to sider – Kemneren i (NN) og Statens Innkrevingsentral. Det virker som om det ikke eksisterer kommunikasjon mellom disse offentlige etatene», skrev en annen.

«...helsa mi fekk ein kraftig knekk etter dette både fysisk og psykisk. Tankene mine handlet bare om desse beskyldningane frå kemneren, eg som ikkje har ei ripe i lakken blir plutselig kalt kjeltring uten omtrent å kunne forsvare meg», skrev en tredje.

«Likningskontoret behøver ikke engang fortelle deg grunnen til hvorfor du er blitt pålagt å betale en ekstra skatt. Dette må være noe av det mest urettferdige system som finnes. Har selv vært «forfulgt» av kemneren siden 1984 dvs. i 23 år. Huset mitt ble tvangssolgt, noen år etterpå ble jeg slått personlig konkurs», skrev en fjerde.

De tre første artiklene hadde nådd ut til mennesker som i mange år hadde følt seg uglesett og kriminalisert av det norske samfunnet. Kanskje med rette. En artikkel fra min kollega i NA24 illustrerer godt hvordan personer med skattegjeld kan bli fremstilt.

Artikkelen handler om skattemyndighetene som trakk 3,5 milliarder skattepenger tilbake fra 51.000 personer som skyldte penger til staten. Kildene er Skattedirektoratet og NAV.

«Men gleden kan være kortvarig for mange. For har du ikke rent mel i posen, tar skatteoppkreveren skattepengene dine» står det i artikkelen. Den gir altså inntrykk av at du automatisk ikke har rent mel i posen hvis du skylder penger til staten (artikkelen: <http://www.na24.no/article2921787.ece>).

2.2 E-POSTENE

Flere av tipserne jeg snakket med fortalte at de for første gang opplevde at noen brydde seg om problemene deres. De kunne bare trykke på knappen, så kom det opp en e-post med adresse til noen som ville lese deres historie, og som ikke hadde som utgangspunkt at de hadde gjort noe galt.

Alle disse e-postene fortalte om tragedier, men ikke alle ga et klart bilde av hva som hadde ført til denne tragedien.

De fleste var ikke «Luksusfellen-historier» om personer som hadde brukt for mye penger på klær og reiser. Mange av tipserne var folk som hadde drevet egen bedrift og som hadde blitt skjønnslignet av ulike årsaker, eller gått konkurs. Nå levde de i en uoversiktlig verden der statlige kreditorer og namsmenn tok pengene deres. I kjølvannet kom samlivsbrudd, sosial isolasjon og stor økonomisk usikkerhet. Mange fortalte at de aldri visste hvor mye de fikk å leve for fra måned til måned.

Raskt opprettet jeg en egen mappe i innboksen min der jeg samlet «kemner-sakene». Etter hvert fikk denne mappen egne undermapper med ulike sentrale kilder.

I havet av e-poster fra sinte og fortvilede mennesker begynte jeg å fokusere arbeidet. Hva kunne jeg ta tak i som kunne føre til en forandring? Hvem opplevde urimelig behandling, og hvem klaget bare over en økonomisk situasjon de selv hadde satt seg i?

2.3 DE FORTAPTE

For å forstå hva som hadde skjedd med disse menneskene, hadde jeg et sterkt behov for kunnskap. Noen tipserere hadde selv gode kunnskaper om temaet etter mange års kamp mot staten, og jeg fikk en viss innføring gjennom dem. Enkelte av tipserne fikk jeg oversendt dokumentasjon fra. Dette var gjerne offentlige vedtak, dommer eller advokatbrev som ga en viss innsikt.

En 57 år gammel tidligere drosjesjåfør fra Nesodden skrev blant annet:

« Kravene mine er svært gamle, ingen nye har oppstått. Kemner krever meg for renter av restskatt fra årene 1994 og 1995, til sammen kr 130.000 som er nedbetalt. Rentene av dette og rentekrav fra 1988 beløper seg til ca 300.000 (...) Satsene til livsopphold settes svært lavt med den begrunnelse at trekket bare skal vare i to år, satsen for gjeldsordning som er langt høyere, er ment for ordninger på fem år. Dette blir brukt som argument for den høye satsen, til tross for at saksbehandler vet at trekket varer tilnærmet evig. Når trekkperioden på to år er over, fornyes trekket for to nye år, deretter to nye år, deretter... til kravet er nedbetalt, kanskje om 20 år. Jeg har nå holdt på i 16. Hva slags saksbehandling er dette? Jeg kommer til å påklage avslaget på mitt forslag til ordning til Sivilombudsmannen. Det er kanskje på tide at noen ser med litt friske øyne på hva som foregår innen offentlig innkreving. Det haster for dem det gjelder».

For å kunne vurdere denne informasjonen måtte jeg også lære mer om namsmenn, særnamsmenn og om Dekningsloven de bruker til å nedlegge utleggstrekk i folks inntekt. Om Gjeldsordningsloven som brukes til å gjøre mennesker gjeldsfri. Selve lovene ligger på www.lovdato.no. Informasjonen fant jeg på nett ved å google «Dekningsloven», «gjeldsordning», «utleggstrekk» og andre sentrale ord. Wikipedia ga ofte en grei innføring i emnene, og lenker videre hvor jeg kunne kontrollsjekke informasjonen på Wikipedia. Ofte prioriterte jeg informasjon fra statlige nettsider som www.regjeringen.no og www.konkursradet.no.

I tillegg tok jeg kontakt med Juss-Buss som tidlig tipset om en sak. Arbeidet med denne saken skulle gi god innføring i lover og regler. Juss-Buss saken kommer jeg tilbake til.

I Norge har vi flere hundre namsmenn og særnamsmenn som med Dekningsloven i hånd kan trekke penger av inntekten din for å dekke gjeld. Disse er kemnerkontor, skattefogd, namsmenn, Statens innkrevingssentral og NAV Innkreving. Skyldnere har rett til å beholde det som "med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand" sier Dekningsloven paragraf 2-7.

Det er opp til de enkelte namsmenn og særnamsmenn å vurdere hva som *”med rimelighet trengs til underhold”*. De opererer med faktiske bokostnader pluss satser for livsopphold som varierer stort.

Personer som har uhåndterlig gjeld kan få gjeldsordning der de lever på en gitt sats for livsopphold i fem år mens resten av pengene går til å dekke gjeld. Denne satsen er bestemt av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

I lys av denne informasjonen påpekte 57-åringen fra Nesodden, sammen med andre tipsere, noe som virket urimelig. Regjeringen slår fast at personer på gjeldsordning skal ha over 10.000 kroner i måneden. Årsaken til at denne satsen er høyere enn den namsmenn og særnamsmenn vanligvis bruker, er at skyldnere på gjeldsordning skal ha noe romsligere økonomi fordi de må leve med en stram økonomi i fem år (tiden en gjeldsordning vanligvis varer).

Samtidig fortalte 57-åringen og andre tipsere at de hadde levd med utleggstrekk mye lengre enn fem år, og at de hadde hatt mye mindre enn 10.000 kroner i måneden å leve for. For denne gruppen gjaldt altså ikke den romsligheten lovverket har gitt personer på gjeldsordning.

Selv om jeg hadde lest meg opp på området, stolte jeg ikke på min egen vurdering. Jeg trengte en som hadde jobbet med dette feltet lenger enn meg. Jeg tok derfor kontakt med Magne Gundersen som tidligere var programleder i Luksusfellen. Jeg sendte en anonymisert versjon av 57-åringens historie over til Gundersen.

«Hvis personen har så mange og store lønnstrekk eller påleggstrekk eller hva de kaller det, at han sitter igjen med mindre enn satsene til livsopphold, så er han absolutt klar for en gjeldsordning. Gjeldsordning er for de som er varig ute av stand til å dekke sine forpliktelser», svarte Gundersen. Han sa også at det var verdt å sjekke om kreditorene hadde fornyet sine krav.

«Men det høres ut som en god historie - personen som har betalt en kvart million på et studielån på 80.000, uten at gjelda har gått ned, men tvert i mot økt til 250.000! Og hvis det offentlige har utnyttet reglene for livsopphold slik som personen forteller, grenser det til noe ulovlig eller noe som minner om grov uforstand», skrev han.

[Artikkel 7](#) – om historien til mannen fra Nesodden – ble publisert 22. mars. For å sikre et skikkelig tilsvare og for å gi leserne en skikkelig forklaring på hvorfor myndighetene gjør dette, lot jeg Skattedirektoratet komme til orde i en egen sideartikkel (<http://www.nettavisen.no/nyheter/article3114760.ece>) der de svarte på generelt grunnlag at skattekrav kan løpe til evig tid og at livsoppholdssatsen er 7427 kroner. De fulgte med andre ord bare regelverket.

2.4 OVERTREKK – DE STATLIGE LOVBRUDDENE

Til nå hadde jeg skrevet om et system som gjør det umulig for noen å komme ut av fattigdom. Likevel var det ikke snakk om lovbrudd som jeg kunne finne. Myndighetene fulgte lovene vedtatt av Stortinget.

En e-post fra Juss-Buss satte meg på sporet av hvordan staten i sum bryter loven:

«Det var med interesse vi leste saken deres om en mann som satt igjen med 8000 til å dekke husleie og livsopphold (...) Vi opplever ofte at klienter blir trukket for mye i utlegg, vi hadde til og med en klient i fjor som fikk 0 kroner utbetalt i måneden».

På dette tidspunktet kunne jeg nok til å vite at dette stred med Dekningsloven. Tipset kom fra jusstudenter som jobbet med dette til daglig på frivillig basis. Jeg anså dem som langt mer objektive enn mine andre tipsere. Samtidig kunne de loven godt og fryktet ikke for å stå frem slik mine andre tipsere gjorde. Tvert imot ønsket disse studentene å fortelle mine lesere at de kunne hjelpe. Jeg hadde også et behov for å fortelle mine lesere hvor de kunne få hjelp.

Artiklene [5](#) og [6](#) omhandlet overtrekkene påpekt av Juss-Buss.

Konfrontert med opplysningene fra Juss-Buss, forklarte Namsmannen i Oslo at overtrekk skjer når flere namsmenn og særnamsmenn trekker fra samme skyldner uten å ha oversikt over trekkene som gjennomføres av andre trekkinstanter. Hver og en trekkinstans følger altså loven, men i sum bryter de den samme loven fordi de ikke kjenner til hverandres trekk.

NAV forklarte at etaten ikke kan annet enn å trekke 100 prosent av brukeres utbetalinger hvis de ulike særnamsmenn og namsmenn pålegger trekk.

Namsmannen i Oslo nevnte også Utledds databasen til Statens innkrevingsentral som er laget for å unngå dette. Databasen var operativ, men fungerte åpenbart ikke etter intensjonen. Istedenfor å bruke informasjonen uten noen bakgrunn, sparte jeg opplysningen for senere bruk.

2.5 OVERGREPET

Jeg ønsket nå å vite hvordan slike overtrekk påvirker enkeltmennesket. Jeg ønsket også dokumentasjon som kunne vise leserne at dette var mulig. Flere lesere skrev og fortalte hvordan staten tok alt for mye fra dem, men få kunne dokumentere dette.

Så fikk jeg e-post fra en mann i 40-årene fra Sandefjord:

«Ser dere har begynt å belyse litt rundt Namsmannen, kemner osv. Jeg gikk konkurs i 1997 og føler jeg har vært fritt vilt siden den gang, har tenkt mange ganger på hva jeg kan gjøre for at hverdagen blir mer rettferdig og levelig. Flere ganger har det vært 0 eller tilsvarende på lønnslippen fra arbeidgiver eller NAV eller lignende»

Han fortalte også hvordan kommunen hadde tatt 100 prosent av inntekten, og at han måtte ta saken til Agder lagmannsrett for å få dem tilbake.

«Det må et felles system til for at de som har kommet ut i problemer uskyldig eller av annen årsak, skal ha mulighet til og føle seg som et menneske, ha en litt tryggere hverdag og i alle fall beholde det de har krav på», skrev han.

Mannen fra Sandefjord skulle bli brukt i flere Nettavisen-artikler om gjeldsfore. Han hadde både papirene som kunne dokumentere overtrekk, og en historie som måtte få alle til å skjønne at dette systemet er modent for forandring:

Artikkel [8](#) og [9](#) fortalte om hans situasjon og hvordan ulike namsmenn og særnamsmenn hadde pålagt NAV å trekke så mye at han måtte gå til NAV for å få penger til å leve. Byråkratiet tok altså med den ene hånda og ga tilbake med den andre. Jeg spurte NAV hvordan de kunne gjennomføre ulovlig høye trekk på vegne av de statlige trekkinstanse. Svaret fra NAV var at de fulgte regelverket.

Samtidig hadde mannen fortalt en historie om hvordan han hadde vunnet over kemneren i Agder lagmannsrett etter at de hadde tatt hele inntekten hans. Den historien gjaldt ikke overtrekk på grunn

av manglende koordinering av trekk. Jeg la den derfor til side. Senere skulle den skape reaksjoner i Stortinget og få Skattedirektoratet til å beklage.

2.6 UTLEGGSDATABASEN

Jeg hadde nå satt fingeren på et problem, men hva ville politikere og offentlig myndighet gjøre med dette?

Høyre tok ballen. I [artikkel 10](#) sa stortingsrepresentant Torbjørn Røe Isaksen at dette var et stort problem, og i november kom partiet med et representantforslag som foreslår å samle alle trekk i én etat. Artiklene i Nettavisen er nevnt som bakgrunn for dette forslaget.

Jeg forsøkte også å få departementene og dens politiske ledelse på banen, men dette har ikke vært særlig fruktbart. Jeg kommer tilbake til dette senere i rapporten.

Overtrekk er ikke noe nytt problem, så jeg lette på internett etter informasjon om hva som har vært forsøkt gjort med problemet tidligere. Jeg fant [NOU 2007:12](#) der Innkrevingsutvalget foreslo å koordinere all statlig innkreving gjennom én innkrevingsetat. Dette ville ha gjort slutt på dårlig koordinering. Jeg forfulgte denne i håp om å finne den politiske behandlingen av forslaget om en innkrevingsetat. Finansdepartementet kunne imidlertid opplyse at forslaget aldri hadde kommet til politisk behandling fordi de aller fleste høringsinstanser gikk imot forslaget.

[Artikkel 14](#) – Her gikk løsningen rett i søpla – ble resultatet av dette arbeidet.

Jeg ble også kontaktet per e-post av leder Jonny Nauste i Norges Politilederlag som var opprørt over det dårlige samarbeidet mellom ulike statlige innkrevere. Han tok til orde for å frata det han kalte «statlige inkassoselskaper» muligheten til å ilegge trekk, og overføre all innkreving til namsmannsapparatet.

Han ville altså ha en ordning slik de har i Sverige der Kronofogden har monopol på all tvangsinnkreving.

Dette var derimot ikke regjeringens politikk.

Namsmannen i Oslo hadde tidligere nevnt Utleggdatabasen til Statens innkrevingsentral (SI), og også Jonny Nauste nevnte den som et forsøk fra regjeringen til å løse problemet. Jeg hadde etter [artikkel 5](#) og [6](#) drevet litt undersøkelser på siden for å finne mer om Utleggdatabasen. Blant annet fortalte en innstilling til Stortinget fra 2009 at databasen hadde blitt vedtatt opprettet allerede i 2005. Jeg hadde tatt kontakt med Dørum som var justisminister på den tiden og som hadde tatt initiativ til Utleggdatabasen. «Jeg er forundret over at dette ikke har kommet lenger» sa han.

Med kritikken i bakhånd tok jeg nå kontaktet med SI som forklarte at SI og alle landets namsmenn var koblet til databasen, og at kemnere og skattefogder skulle inn i systemet i løpet av 2011. NAV var mer usikkert, men har i [artikkel 38](#) publisert i desember 2011 lovet NAV overfor Nettavisen at de skal være koblet på innen 2012.

SI-sjef Per Waage mener at alle trekk skal bli koordinert bare de ble registrert i Utleggdatabasen, og at det dermed skal bli slutt på overtrekk.

Artiklene [12](#) og [38](#) handler om Utleggdatabasen. Nettavisen håper å kunne sette en strek over et av de store problemene i norsk gjeldsinnkreving i 2012.

2.7 «ET RETTSSIKKERHETSPROBLEM»

«Han er ikke den eneste som blir og har blitt behandlet slik av skattemyndighetene. Det fint at dette tas opp. Mange har gått til grunne og liv og familier har blitt ødelagt. Politikerenes unnfalighet og den omvendte bevisførsel gjør myndighetenes maktdemonstrasjon til "bøddler". Folk flest er ikke klar over hva og hvordan dette foregår før de selv har opplevd det. Stå på, få frem mer. Har selv kjempet siden 1984 med en slik sak, og har vel gjennomgått alt det dere skriver og litt til».

«Her har da kemnerne tatt pant i huset for gjeld min tidligere samboer hadde opparbeidet seg via skatt, moms (...) jeg tok advokat på saken og fikk påvist og bevist at jeg er alene eier og enelåner på huset (...) men kemnerne fjerner ikke sin pant».

Blant tipserne fant jeg Oslo-mannen som i [artikkel 13](#) sa at «Straffen hadde blitt mindre hvis jeg hadde skutt noen», og at redningen ble en gjeldsrådgiver i Oslo kommune. Oslo-mannen hadde nå fått gjeldsordning. Dette var i utgangspunktet en sak jeg ville lage for å fokusere på at gjeldsrådgivere kan være redningen, men at ikke alle kommuner har tilfredsstillende tilbud ([Artikkel 15](#)).

Han hadde i intervjuet kommet med en historie om hvordan kemneren hadde tatt 65.000 kroner av en inntekt på 70.000 kroner han hadde hatt på firmaet sitt.

Oslo-mannen hadde ikke bevis for dette. Avdelingsdirektør Jan Munthe Magnus i Skattedirektoratet sa at «selvsagt er det ikke noe ønske fra vår side å ødelegge mennesker, men det er nå engang slik at det har konsekvenser for næringsdrivende ikke å levere selvangivelse».

Munthe Magnus fortalte også at de hadde opprettet skattehjelpen for å fange opp mennesker som slet med gammel skjønnsignet skatt, og at de ønsket å komme i dialog med skattebetalere som slet slik Oslo-mannen hadde gjort.

Om påstandene om at kemneren hadde tatt penger ulovlig fra mannens firma, sa han: «Skatteetaten påpeker at skatteinnkreveren ikke har lov til å ta mer enn 20 prosent av en næringsinntekt hvis ikke annet er avtalt med skyldneren selv. Lovhjemmelen på dette området er skattebetalingsloven § 14 – 4 annet ledd bokstav b.».

Jeg trodde på Oslo-mannen og ville vise at kemnere i visse tilfeller går utover loven på jakt etter skattepenger. Jeg kontaktet eksperter på området og hadde blant annet en god samtale med skatteekspert Hugo Matre om rettssikkerhet i skatteopprekking.

Men for å kunne ha noe å skrive hjem om måtte jeg bevise at kemnere i visse tilfeller kunne bryte loven. Jeg trengte bevis og håpet at det kunne ligge i dommen fra Agder lagmannsrett som 40-åringen fra Sandefjord tidligere hadde snakket om.

Sandefjord-mannen hadde ført saken sin selv for Agder lagmannsrett fordi han ikke hadde penger til advokat. I tingretten, der han tapte, hadde han derimot brukt advokat. Jeg brukte advokaten og dommen fra Agder lagmannsrett som kilde.

Det fine med denne dommen var at den hadde dreid seg om en privat næringsdrivende og ikke en privat skatteyder. For private skatteytere er det Dekningsloven 2-7 som gjelder, og den sier at skyldnere skal beholde det som «med rimelighet trengs til underhold». Det er altså et skjønnsmessig begrep. For næringsdrivende hadde Munthe Magnus gjort det klart at det var Skattebetalingsloven 14-4 som gjaldt, og den sier at innkrevingsmyndighetene bare kan ta «utleggstrekk i inntil 20 prosent av godtgjørelsen». Tallet var altså absolutt og dermed lettere å etterprøve enn et skjønnsmessig begrep som «rimelig».

[Artikkel 16](#) ble publisert med tilsvar fra skatteinnkreveren i Sandefjord som ikke ga noen beklagelse. Skatteoppkrever Per Moe Arnesen svarte at de ikke kunne kommentere den konkrete saken, men at *«I de tilfeller en skattyter også driver egen næring er saken mer sammensatt i forhold næringsvirksomhetens økonomiske situasjon»*.

Skatteoppkreveren ga altså inntrykk av at det var rom for tvil og tolkning i denne typen saker. Istedenfor å gå videre opp i Sandefjord kommune, gikk jeg tilbake til Skattedirektoratet som har det faglige ansvaret for kemnerne.

Før dette tok jeg imidlertid kontakt med FrP, som jeg visste hadde engasjert seg for skattebetales rettssikkerhet tidligere.

[Artikkel 17](#) var klar tale fra leder Anders Anundsen (Frp) i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité som mente at kemneren hadde funnet et smutthull for å ta Sandefjord-mannen hardere.

Etter å ha publisert de to første sakene, tok jeg igjen kontakt med Skattedirektoratet.

«I dette tilfelle kan det synes som om kemneren har vært ute etter å "ta" skyldner ved å bruke en annen lov enn den som vanligvis brukes. Hvordan ser Skatteetaten på at innkrevere feiltolker loven for å kunne hente mer enn de har lovlig rett til fra en skyldner?» spurte jeg.

«Dette er ikke i tråd med den praksis skatteetaten ønsker å følge. Det kan noen ganger oppstå tvil når det gjelder tolkning og anvendelse av nytt regelverk. I denne saken kan det påpekes at skatteoppkrever fikk medhold av tingretten i sin tolkning av regelverket», svarte Munthe Magnus gjennom pressekontoret til Skattedirektoratet.

Dette var ikke beklagelsen jeg ønsket. Her sa Skattedirektoratet indirekte at det hadde vært rom for tvil. Jeg reagerte også på at Skattedirektoratet sa at det i visse tilfeller var nødvendig å prøve en sak for retten. Det er sikkert riktig, men en reell prøving vil bare skje hvis det er en advokat som fører saken for skyldner, og i slike tilfeller er det naturlig at skatteyter får dekket sakskostnader. I dette tilfellet hadde Sandefjord-mannen selv ført ankesaken fordi han ikke hadde råd til advokat, og skatteinnkreveren i Sandefjord hadde nedlagt påstand om dekning av saksomkostninger. Jeg sendte et ny e-post til Skattedirektoratet. Denne gangen var ordlyden mindre hyggelig.

«Hei. Takk for svar. Her er det mye uklart. Kan jeg få snakke med Jan Munthe Magnus. Jeg forstår ikke hva han mener når han antyder at det er tvil om tolkning av regelverk. Her mente lagmannsretten at tingretten og skattemyndigheten brukte feil lov. Ikke tolket lovteksten feil. Forsvarer han fremgangsmåten til skatteoppkreveren i Sandefjord, eller beklager han den? Er det riktig at skatteyter skal betale domstol selv hvis skattemyndigheten ønsker å prøve tolkning av ny lovtekst for domstol? I dette tilfelle måtte skatteyter selv prosedere saken for lagmannsretten. Mener skatteetaten at det da blir en reell prøving av lovverk for domstolen?»

Svaret jeg fikk var mobilnummeret til Munthe Magnus. I intervjuet beklaget han fremgangsmåten til kemneren i Sandefjord.

«Det er klart at når vi ikke følger regelverket, så er det veldig uheldig. Vi ønsker å være et seriøst forvaltningsorgan. Vi må bare legge oss flate her. Jeg kan ikke si noe mer. Det er bare å beklage», sa Munthe Magnus. Han bekreftet også at det i dette tilfellet ikke skulle være noen tvil om hvilke regler som gjaldt.

«Ja, vi gir ut Skattebetalinghåndboken med kommentarer hvor disse tingene står omtalt og vi forsøker å formidle hva som er regelen», sa han.

Etter dette tok jeg kontakt med rådmannen i Sandefjord og fikk bekreftet at saken hadde blitt tatt opp, men at dette var en internsak. Jeg fikk ikke vite hvilke konsekvenser det hadde fått for kemneren. Jeg lagde aldri noen oppfølger på dette, men lot beklagelsen fra Munthe Magnus bli siste ord.

Jeg håper at saken har ført til at kemnere og andre innkrevere i Norge har blitt litt mer forsiktige med bruk av maktmidler. For Sandefjord-mannen har livet i alle fall blitt mye enklere. Han opplever i dag ikke å bli motarbeidet, men at offentlige saksbehandlere gir ham en rask tilbakemelding. Det fortalte han om i [artikkel 38](#).

Med saken fra Sandefjord og beklagelsen fra Skattedirektoratet hadde jeg satt rettssikkerheten på dagsorden. Sandefjord-mannen måtte selv dekke advokatkostnader, og bevise sin uskyld, samtidig som kemneren beviselig hadde gjort feil.

Jeg publiserte nå [artikkel 19](#) der skatteekspert Hugo Matre konstaterte at skattesystemet har et rettssikkerhetsproblem, og [artikkel 20](#) der Høyres finanspolitiske talsmann, Gunnar Gundersen, sa at «Vi vil ha en full gjennomgang av rettssikkerheten». I denne artikkelen refererte jeg også en stortingsdebatt der finansminister Sigbjørn Johnsen lovet å komme tilbake til Stortinget med en «vurdering av rettssikkerheten i en litt større sammenheng.»

Den tilbakemeldingen har han ennå ikke kommet med, men vi regner med å omtale dette når den kommer.

2.8 CARINA WOLD

«Deretter får jeg et infarkt men er tilbake i jobb etter 6 dager. Så kommer det et hjemmebesøk fra kemneren som tok fullstendig knekken på meg (...) Siden jeg sto der kun i skjorte og underbukse og med nerver på høykant, så ille at familien hadde reist til (...) for å kunne slappe av, ble det for mye og da hun spurte om å få låne telefonen smalt denne i veggen ved siden av henne. Deretter kjeppjagde jeg henne opp bakken hjemme her, hylende og skrikende. Hev meg i bilen fast bestemt på at den første lastebilen jeg møtte skulle bli min skjebne».

Ordene ble skrevet av en tipser jeg intervjuet, men som fikk en psykisk knekk etter intervjuet og brøt kontakten med Nettavisen. I mange e-poster skinner det sosiale og psykiske fallet igjennom. Flere forskningsrapporter, blant annet av [Christian Poppe i SIFO](#), konstaterer at et sosialt fall følger med gjeldsproblemer.

Jeg ønsket å beskrive hvordan gjelden kunne være livstruende. Problemet var at det kunne være direkte skadelig for noen intervjuobjekter å snakke om dette. Å intervju en psykolog på generelt grunnlag ønsket jeg ikke, og jeg fant heller ingen som kunne gi noe tall på hvor mange selvmord som skyldes gjeld.

Samtidig ønsket jeg å sette mer fokus på gjeldsrådgivning. Selv om gjeldsrådgivning skal være et lavterskeltilbud, så tydet mye på at det ikke var realiteten i mange kommuner. Siden mars hadde jeg hatt kontakt med en rådgiver hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus som hadde gitt meg en del innspill om gjeldsrådgivning.

Forbrukerrådet hadde i 2009 testet hvor enkelt det var å komme i kontakt med gjeldsrådgivere i kommunene. Resultatet var nedslående og som konsekvens hadde NAV opprettet gjeldstelefonen. I den ferskeste undersøkelsen – gjennomført av fylkesmannen i Hordaland i 2010 – hadde to av fem

kommuner et godt tilbud. Undersøkelsen var en pekepinn om rikets tilstand, men ikke stor nok til å lage egensak på. I tillegg kan en undersøkelse fra 2010 knapt kalles en nyhet.

Carina Wold var en person som kunne hjelpe meg å sette fokus på det sosiale fallet og de psykiske problemene, og som ville hjelpe personer med gjeldsproblemer. I tillegg fortalte hun at moren døde med kravbrev i hånda – et poeng som ville få folk til å lese.

«Har ikke problemer med Namsmannen etter at jeg fikk tak på hva som skal gjøres, men det tok 6 år av livet mitt. Men jeg har mye å si om hvordan inkassosystemet i Norge fungerer i dag» skrev Wold og la til at *«min mor døde med et kravbrev fra Lindorff i hånden»* skrev hun til oss allerede i mars.

Vi hadde hatt noe kontakt på e-post, og i midten av mai tok jeg opp kontakten i den tro at hun kunne gi gjeldsofrene et ansikt. Wold ønsket også å stå fram med navn og bilde fordi hun ville bruke sine erfaringer til å hjelpe andre.

[Artikkel 21](#) handler om Carina Wold, men det er også en artikkel som forteller om en svært dyr og lukrativ inkassovirksomhet i Norge. Her brukte jeg også en undersøkelse fra Statens institutt for forbruksforskning som viser at folk lever med gjeldsproblemer i opp til 40 år før de får hjelp.

Denne informasjonen var ikke ny. Derfor ble den henvist til lange sidesaker i artikkelen. Likevel var det viktig å ha dette med slik at leserne kunne sette Wolds historie i en større sammenheng.

2.9 FACEBOOK

Samtidig med at vi publiserte saken om Carina Wold, publiserte vi også nettsamfunnet «Kampen mot statlig gjeldshelvete». Gjennom denne siden ønsket jeg å fortelle at dette var en sak som Nettavisen aktet å følge videre, og at vi hadde et sterkt engasjement for å bedre livene til mennesker som har et urimelig høyt press fra kreditorer.

På denne siden blir alle artikler om temaet publisert, og under «photos» ligger oversikt og lenker til de aller fleste artiklene i denne serien. I artiklene som ble publisert etter dette, ble det lenket inn [«Følg Kampen mot statlig gjeldshelvete på Facebook»](#).

2.10 GJELDSRÅDGIVNING

[Artikkel 22](#) ble et svar på Carina Wolds historie om mangler ved statlig gjeldsrådgivning. NAV svarte at de nå forsterker gjeldsrådgivningen og hvor lett det er å bruke gjeldstelefonen. *«Hvis du havner i et økonomisk uføre og skal komme ut av det så må du gjøre tingene selv slik at du lærer deg hvordan du skal unngå lignende problemer senere»*, sa seksjonsleder Janne Sukka i NAV.

I samme artikkel sa statssekretær Gina Lund (Ap) i Arbeidsdepartementet at *«økonomisk rådgivning gis ved alle NAV-kontor og alle skal få individuell oppfølging»*.

I [artikkel 23](#) kritiserte stortingsrepresentant og Venstre-leder Trine Skei Grande den offentlige gjeldsordningen og tok til orde for private løsninger. I [artikkel 24](#) viste Fattignorge fram sitt private system som var klar til å hjelpe, og i

[artikkel 32](#) valgte direktør Per Waage i Statens innkrevingsentral å offentliggjøre at SI har 500.000 gjeldskrav på vent fordi skyldnerne ikke tåler mer trekk. Han sa dette som et ledd i en svært sterk kritikk av offentlig gjeldsrådgivning.

I [artikkel 34](#) sa stortingsrepresentant Kåre Simensen (Ap) at «noen kommuner gir blaffen» i å etablere gjeldsrådgivning, og at man kanskje bør pålegge kommunene å gjøre dette.

Etter dette forsøkte jeg igjen å få politisk ledelse i regjeringen i tale. Jeg tok kontakt med flere departement, og statssekretær Kirsti Bergstø (SV) ble den som skulle svare på mine spørsmål. Hun sa i [artikkel 35](#) at alle skal få hjelp uten å forholde seg til den virkeligheten som Nettavisen har avdekket.

2.11 DØD OG SELVMORDSTANKER

Carina Wolds historie om moren som døde med inkassovarsel i hånda førte til at andre fulgte etter. Samme dag som artikkelen ble publisert, tok gjeldsrådgiver Siw-Heidi Nicolaisen kontakt per e-post.

«Jeg jobber som gjeldsrådgiver i en middelstor kommune. Har hatt denne stillingen i 10 år og på denne tiden truffet mange mennesker som har ødelagt liv grunnet, først og fremst, forbruksgjeld. Mange har alvorlige historier å fortelle for en gjeldssituasjon farger, ikke bare økonomien, men alle aspekter ved livet. Noen få har jeg møtt der jeg har vært bekymret for om de ville være i stand til å skade seg selv. På ti år har fire av mine klienter tatt livet sitt. For meg er dette fire for mye», skrev hun.

I artiklene [25](#) og [26](#) fortalte hun om håpløsheten blant gjeldsofre, og hva politikerne må gjøre for å motvirke gjeldsproblemene.

Samme dag ringte også Rune fra Sandefjord og fortalte at han hadde stått på toppen av en bygning i Oslo, klar til å hoppe, på grunn av sine gjeldsproblemer. Etter flere møter, og samtale med hans tidligere gjeldsrådgiver, valgte vi å publisere saken om Rune. Han selv ville ha med etternavnet sitt, men jeg fjernet dette for å beskytte ham noe.

Han ble artikkel [27](#) og [28](#).

Reaksjonene var mange og sterke etter historien om Rune. En leser skrev: *«Jeg leste akkurat saken ang gjeld og selvmord. Selv har jeg og min familie store problemer. Det har vært slik ca 3 år og det er ingen vei ut. Min kone og jeg har sammen to sønner som holder oss oppe. Jeg begynte omgående å gråte da jeg leste artikkelen, for jeg har lenge gått med konkrete planer om å avslutte livet».*

Oppfølgerne til sakene om Rune satte fokus på flere aspekter.

I [artikkel 31](#) sa advokat Hanne-Eva Müller at det offentlige var umulige å drive gjeldsforhandling med.

I [artikkel 29](#) sa Hilde Slyngstadli ved Gjeldsordningsgruppen i Vestfold politidistrikt sa at gjeldsordningsloven i dag utestenger mange som burde hatt gjeldsordning. Dette temaet tok vi igjen opp i [artikkel 38](#) i forbindelse med forslag til endringer i gjeldsordningsloven. I skrivende stund jobber vi med en reportasje som belyser nettopp dette, og forsøker å komme i dialog med statsråd Audun Lysbakken om dette.

Mange av de jeg har skrevet om i mine artikler har fått gjeld fordi de har drevet små firmaer som har gått overende. I artikkelserien har jeg skrevet et par artikler som kaster lys over hvorfor gründere ikke har det samme sikkerhetsnett som vanlige arbeidstakere.

I [artikkel 36](#) fortalte foreleser og ekspert i privatøkonomi - Agnes Bergo – blant annet at helt opp til 80-tallet fortalte norsk ordbok at *«gründer er en som starter et svindlerforetak»*. I [artikkel 37](#) sa statsråd Liv Signe Navarsete at gründere «har blitt sett på som svindlere og millionærer» og at de nå måtte få bedre rettigheter.

I [artikkel 33](#) fortalte jeg om europeere som reiser til England for å slette sin gjeld. I samarbeid med redaktør Ole Andreas Thrana i Jussportalen. Redegjorde vi for at dette også er mulig for nordmenn.

3. METODE

En klar fordel som nettmediene har foran papir og etermedier, er direktekontakten med leseren. I dette prosjektet har direktehenvendelsene til leserne og hyperlenking av e-postadressen vært helt avgjørende for at folk tok kontakt med oss. Leserene har blitt invitert til å fortelle sine historier, og kontaktknappen har ligget rett foran musepekeren deres. Dette har senket lista betydelig sammenlignet med for eksempel å ta en telefon eller skrive et brev.

I tillegg er e-post langt mer anonymt og mindre farlig enn å snakke med en journalist direkte. Man slipper også hindringer som et sentralbord eller at journalisten rett og slett ikke kan ta telefonen akkurat da.

Samtidig gjorde dette at mange som kontaktet oss skrev i et øyeblikks impuls fremfor å tenke over om de virkelig ønsket å ta direktekontakt med en journalist i Nettavisen. Fra den første kontakten har steget vært langt til å bli intervjuet og la seg avbilde. De fleste som tipset Nettavisen ble heller ikke intervjuet. De få som vi brukte på trykk gikk gjennom en ganske omstendelig prosess før publisering.

Vi valgte ut tipsere som representanter for tema vi ønsket å belyse. Deretter tok jeg en helt uformell kontakt. Ofte kom jeg med oppfølgende spørsmål på deres e-post og spurte helt uforpliktende om de kunne tenke seg å fortelle sin historie til Nettavisens lesere. Deretter ringte jeg opp og snakket med dem noen ganger på telefonen før vi endelig avtalte møte.

To ganger gjennomførte jeg intervjuer som aldri kom på trykk. Den ene gangen fikk tipseren et tilbakefall etter å ha snakket med meg. Han forsvant og tok ikke kontakt. Først flere måneder etterpå gjenopptok vi kontakten. Det er nå ikke snakk om å lage noen artikkel, men det er godt å vite at han har det bra. I tillegg hjelper han meg med informasjon i en helt annen sak.

Den andre tipseren hadde rett og slett en dårlig sak. Jeg kommer tilbake til det under kildekritikk.

Alle artikler ble oversendt intervjuobjektene for gjennomlesing. Tilsvar fra de ulike offentlige instansene ble ivaretatt ved at jeg enten sendte over hele artikkelen, eller oversendte spørsmål som jeg ønsket svar på. Ofte gikk dette gjennom pressekontaktene som fant frem til de som skulle svare media. Svarene ble ofte publisert ordrett i sidesaker eller egne artikler. I enkelte tilfeller la jeg essensen i tilsvarene i hovedartikkelen, for deretter å publisere hele tilsvaret i en egen artikkel som ble hyperlenket inn i hovedartikkelen. Dermed kunne de spesielt interesserte lese hele svaret.

Bakgrunnsinformasjon til problemstillinger som ble tatt opp er ofte publisert i sidesaker og hovedkildene er om mulig hyperlenket inn i artiklene. Dette for at leserne skal kunne fordype seg i temaet utover Nettavisens artikkel. Dette er nettets store fordel. Når jeg har referert til en stortingsdebatt har jeg kunne si til leserne at «[Hele debatten kan du lese her](#)». Lovhenvisninger er hyperlinket til lovteksten i Lovdata og [refererte SIFO-undersøkelser](#) er bare et tastetrykk unna.

I én artikkel i denne serien samarbeidet jeg med redaktør Ole Andreas Thrana i Jussportalen. Han er sisteårs jusstudent, og kontaktet meg fordi han mente det var mulig for nordmenn å reise til utlandet å slette sin gjeld. Både jeg og han kontaktet en rekke eksperter på området for å avdekke om dette stemte. Jeg fikk ingen sikker avklaring på dette fordi det ikke er prøvd for norsk domstol. Jeg kontaktet også Marcus Kray i England som sa han sto klar til å ta imot nordmenn. Kray ga en juridisk

forklaring på hvorfor en engelsk konkurs er gyldig i Norge, men denne kunne jeg ikke videreformidle til Nettavisen som sikker kunnskap. Derfor brukte Thrana nærmere en måned på å finne sannheten.

Løsningen ble [artikkel 33](#) som refererer til Jussportalens artikkel i en sidesak og [hyperlenker til artikkelen](#). De to ble publisert på likt. På den måten kunne Nettavisen lage en egen artikkel om hvordan du kan bli gjeldsfri i utlandet, mens Thrana redegjorde for den juridiske siden ved dette.

4. FACEBOOK

Det har blitt vanlig i Nettavisen å publisere sakene våre på Facebook, og debattene under sakene i Nettavisen er også knyttet Facebook. Fra før har Nettavisen en egen Facebook-side, og sakene "Se hva vi fant på internett" har også en egen side.

Målet er at Kampen mot statlig gjeldshelvete skal bli noe mer enn bare Nettavisen-artikler, og at alle som ønsker det skal bidra. Samtidig skal Nettavisen bidra med fakta og gode reportasjer som skal drive kampen videre.

Du finner forsiden til «Kampen mot statlig gjeldshelvete» [her](#).

Du finner oversikt over artiklene på FB [her](#).

Facebook har også gitt oss flere gode tips i denne saken, men først og fremst er det et sterkt signal om at dette er noe mer enn et blaff av sosialt engasjement i Mediehuset Nettavisen.

Facebook har også blitt en god plattform for å vise omfanget av denne artikkelserien. Under «photos» er det i dag lagt inn bilder av nesten alle artiklene. I bildetekstene er det lenker til de enkelte artiklene i Nettavisen.

Samlingen av artikler på denne måten har gjort det lettere for andre å stå fram med navn og bilde. Når kilder ser at andre har stått fram og fortalt, så blir det lettere for dem å gjøre det også. I tillegg har flere profesjonelle aktører ønsket å delta fordi de ser, blant annet gjennom Facebook, at artikkelserien omtaler problematikken på en grundig måte.

Gjeldsrådgiver Siw-Heidi Nicolaisen og leder Jonny Nauste i Norges Politilederlag har begge sagt at det er Nettavisens omfattende dekning som har gjort at de ønsket å bidra. Også leder Per Waage i Statens innkrevingsentral har hatt et ønske om å delta i debatten. Blant annet kom han med en sjelden avsløring i forbindelse med sin kritikk av gjeldsrådgivningen.

5. KILDEKRITIKK OG TILSVAR

Disse artiklene har tatt parti med de som sliter på grunn av høy gjeld. Det har derfor vært viktig å ikke gi inntrykk av at det er greit å ikke betale sin gjeld. Alle gjeldsofre i denne saken har sagt at de ønsker å betale det de skylder – problemet har vært at de ikke klarer.

Jeg brukte bevisst ikke personer som hadde fått høy gjeld på grunn av høyt forbruk – altså de såkalte Luksusfellen-tilfellene. De personene er det sikkert også synd på, men artikkelserien har ikke vært skrevet for og om dem.

Dokumentasjon har vært avgjørende i disse sakene. I kontakt med kildene har jeg spurt om dokumentasjon lenge før vi har møttes. Ofte har jeg fått sentrale dokumenter oversendt på e-post. Andre ganger har jeg blitt overbevist om at papirene vil være klare når jeg kommer på besøk.

I alle intervjuer har jeg gjort det klart hvor viktig det er at informasjonen er riktig. De fleste personene jeg har intervjuet har alle ønsket endring av systemet. Derfor har det vært en gjensidig enighet om at det de fortalte måtte kunne dokumenteres.

I noen tilfeller har jeg latt kilder komme til orde med påstander om lovbrudd som de ikke hadde dekning for. Et eksempel er Oslo-mannen som sa at kemneren hadde vært inne på firmakontoen hans og tatt store deler av selskapets omsetning. Denne informasjonen kom langt nede i brødteksten og ble presentert som hans historie og ikke fakta. Skattedirektoratet ble gjort kjent med påstanden, og svarte hvordan regelverket var, uten at jeg konfronterte dem videre på dette. Jeg hadde jo ikke noen bevis å konfrontere med.

Fordi jeg har forsøkt å kontrollere historiene før jeg gjennomførte intervjuene, hendte det bare én gang at et intervju gikk i søpla.

Det gjaldt en person jeg snakket med fordi vi trodde han hadde papirer som beviste at skatteinnkreveren hadde brutt loven. Det var ikke tilfelle. Etter intervjuet følte jeg meg usikker på om det han hadde dokumentert egentlig var lovbrudd. Jeg kontaktet derfor skatterettsadvokat Alexander With som hjalp meg å sette tingene på plass. Han sa at kemneren ikke hadde gjort noe lovstridig. Det betydde ikke at tipseren hadde blitt godt behandlet. Skatteproblemene etter konkursen hadde ødelagt livet hans, og regelverket på området kan man stille spørsmål ved, men kemneren hadde fulgt regelverket. Jeg har ennå kontakt med mannen, og dette kan bli en sak senere.

I visse tilfeller – som selvmordskandidaten Rune – sjekket jeg historien med hans tidligere gjeldsrådgiver som kunne saken og som jeg anså som en objektiv person. Når det gjelder Rune var han en av de som brukte mye tid på å sjekke sin egen historie før saken ble publisert.

I dette prosjektet har jeg hentet mye bakgrunnsinformasjon på nett. Jeg har hatt behov for kunnskap om emnet jeg har skrevet om. Denne kunnskapen har vært helt avgjørende for i det hele tatt å forstå problemstillinger, og for å sjekke at personer gir korrekt informasjon. Selv profesjonelle personer på dette området gir ulik informasjon. Ikke fordi de bevisst ønsker å feilinformere, men fordi de selv ikke kan alle fasetter av regelverket godt nok.

I visse tilfeller, der forvaltningen har fått kritikk, har jeg oversendt artiklene til disse for kommentarer. Tilsvarene har ofte kommet skriftlig. I de tilfellene jeg har gjennomført intervjuer, har artiklene blitt gjennomlest og korrigert. Jeg har strukket meg langt for å la statlige organer få bruke sitt eget språk der dette har vært viktig for dem. Blant annet fikk avdelingsleder Freddy Lysfjord ved NRK Lisensavdeling følgende setning på trykk i tilsvaret: *«Betaler du for sent blir det en tilleggsavgift på 172,05 og går saken til tvangsinn drivelse hos Statens innkrevingssentral på løper inntil et rettsgebyr, 1R= 860 kroner.»*

I kontakt med forvaltningen har jeg hatt som utgangspunkt at de vet hva de snakker om når de uttaer seg om regelverket de er satt til å håndheve. Det er likevel mitt inntrykk at heller ikke alle i forvaltningen har kontroll på alle lover og regler. I tillegg «prøver de seg» med å sette seg selv i et mer positivt lys hvis du ikke har kunnskapen til å stille de rette spørsmålene.

6. TIDSBRUK

I all hovedsak er det jeg Kjetil Mæland som alene har gjort undersøkelser, intervjuer og satt meg inn i problematikken. Artiklene har blitt skrevet i prosjekter der jeg har tatt for meg ulike tema. Hovedartikkelen har tatt cirka én uke å jobbe ut. Det inkluderer intervju, utskrivning, og undersøkelser av bakgrunnsinformasjon. I denne arbeidstiden har jeg også skrevet noen oppfølgende artikler, og

samlet informasjon som har blitt brukt i senere artikler. Tidsbruken på disse hovedartiklene har derfor også kommet andre oppfølgere til gode.

Artiklene [1](#), [5](#), [7](#), [8](#), [13](#), [16](#), [19](#), [21](#), [25](#), [27](#) og [33](#) er slike artikler som har tatt mye tid å lage. Til sammen har jeg brukt cirka 13 uker på dette arbeidet. I perioder har jeg jobbet svært intensivt, mens det i andre perioder har blitt prioritert bort til fordel for andre begivenheter i nyhetsbildet.

I tillegg var jeg sykemeldt i to måneder høsten 2011. Da lå hele arbeidet nede.

7. SPESIELLE PROBLEMER

Arbeidet har vært gjennomført stort sett alene, og etter hvert som jeg gravde meg lenger og lenger ned i materien har det blitt vanskeligere å kunne diskutere problemstillinger med kolleger. Å drive denne typen journalistikk alene er tungt.

Jeg selv har en bakgrunn fra kriminaljournalistikk. Det har vært nyttig da det i dette arbeidet har vært mye juss. Hemsken har vært den politiske dekningen som jeg har måttet lære meg gjennom arbeidet. Jeg tror at denne saken ville skapt flere politiske reaksjoner hvis vi hadde hatt en politisk reporter med på laget.

Når jeg har klart å lage nyhets saker om dette feltet med begrensede ressurser, så er det fordi ingen andre redaksjoner har fokusert på temaet. Jeg har på mange måter eid dette problemområdet, og mange av kildene har jeg jo hatt for meg selv.

Arbeidet hadde vært helt umulig uten støtten fra redaksjonen. Ansvarlig redaktør Gunnar Stavrum, nyhetsleder Heidi Schei Lilleås og frontsjef Morten Karlsen har vært til stor hjelp med å velge hvilken retning vi skal gå i dekningen av dette store stoffet. De har også vært viktige pådrivere og hjulpet til å lese tipse-post og velge ut saker.

Takk også til mine kolleger på nyhetsgruppa som har dekket nyheter fra resten av verden mens jeg har gravd meg ned i dette - tross alt - snevre feltet.

8. TAUSHET

Jeg ønsket at regjeringen skulle bidra i debatten om hvordan man kan stoppe disse ulovlige overtrekkene. Lenge slet jeg med å finne den som var politisk ansvarlig. Problemet er at flere departementer har ansvar for ulike felt. Namsmennene ligger under Justisdepartementet, de kommunale skatteinnkreverne ligger faglig sett under Finansdepartementet, men er arbeidsmessig tilknyttet kommunene. NAV ligger under Arbeidsdepartementet mens Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har hånd om gjeldsordningsloven.

I april 2011 svarte finansminister Sigbjørn Johnsen på spørsmål om rettssikkerheten til skattebetalere i Stortinget. Jeg forsøkte å få intervju med finansministeren om manglene koordinering av innkrevingen, men fikk avslag. Heller ikke senere har jeg fått innpass hos ministeren med denne saken. Statssekretær Roger Schjerva (SV) har besvart spørsmål, og de ulike departementene har gitt opplysninger om hva regjeringen gjør på feltet. Slike henvendelser har tatt tid, og det har ikke gitt meg den redegjørelsen jeg har ønsket, men informasjonen fra departementene har likevel vært en viktig rettesnor for hvilken politikk Stoltenberg-regjeringen fører på området.

I desember i år forsøkte jeg å få intervju med statsråd Audun Lysbakken (SV) i forbindelse med forslag til endringer i gjeldsordningsloven som ble sendt ut på høring. Jeg hadde flere samtaler seniorrådgiver Helge Skinnis, og sendte over en lang redegjørelse for temaer Nettavisen har tatt opp og hva vi ønsker svar på når det gjelder gjeldsordningsloven.

Vi har ennå ikke fått noen avtale med ministeren.